

այնքան էլ ամեն ինչ վարդագոյն է դառնում նրանց արտա-
սահման գնալու հեշտութիւնը նկարագրելու ժամանակ:

Մինչդեռ աղջիկը շատ դժուարութիւններ է հանդիպում:
Նահապետական կեանքը դեռ շատ խոր արմատներ ունի մեր
մէջ. աղջիկը երկար մաքառում պիտի մղէ իր ծնողներէ հետ
իր ցանկութիւնը իրագործելու—տանից հեռանալու, Եւրոպա
գնալու համար: Բարերարներից էլ նա աւելի դժուար է նը-
պաստ ստանում, քան տղամարդը, թէկուզ և ինքն աւելի ըն-
դունակ լինի:

Այդ նախապաշարմունքը՝ դէպի կինը՝ թափանցում է մեր
ամբողջ հասարակական կեանքը: Մեր հայ հասարակութիւնը
կարծես երկու տարբեր բանակի է բաժանուած, որոնք իրար
չեն մօտենում, չեն հասկանում ու միասին գործում: Բայց ե-
թէ տղամարդը չի մօտենում, չի ընկերանում կնոջը, գոնէ նրան
դատելու դէպքում պէտք է լինի արդար, և մի քիչ աւելի լայն
նայի հարցին, բան դատել ու նայել է «Ամուլ դասակարգի»
հեղինակը:

II

Օր. Մ. Հ.

Մի հայ կնոջ կարծիքը

Սոյն տարուայ «Մուրճի» № 1-ը գալիս է նորից ծանրա-
նալու մի այրող խնդրի վրայ: Խօսքս «Ամուլ դասակարգ» յօ-
դուածի մասին է: Մի ժամանակ Գր. Արծրունին կասկածում
էր, թէ կանանց հարցին նուիրած իր յօդուածները կարդում է
արդեօք հայուհին, և ուրախ էր, անչափ ուրախ, երբ «Հայկա-
կան Աշխարհում» դրական պատասխան ստացաւ Այսօր կար-
դացող հայուհիները բազմացել են. դա ճշմարտութիւն է: Սա-
կայն «Մուրճի» պ. յօդուածագիրը աւելի քան յոռետես է մեր
ներկայի նկատմամբ: Եւ նրա յօդուածը կարելի է բնորոշել
բանաստեղծի այս երկտողով.

Это-крикъ наболѣвшей души,

Это-воплъ отъ мучительной боли!

Ո՞րքան իրաւացի է արդեօք պ. յօդուածագիրը: Անկա-
րելի է ուրանալ, որ մեր կրթուած, նոյնիսկ Եւրոպա եղած
կանայք մի ամուլ դասակարգ են ներկայացնում: Պ. յօդուա-
ծագիրը ճիշտ է նկատել այն երեւոյթը, որ այդ կանայք, եթէ
ներկայացնէին որեւէ ոյժ, անշուշտ մի կարգին գրող կը տային
հայ հասարակութեան: Իսկ այդպիսին չկայ: Այդ բանն է
հաստատում հէնց նորերս հրատարակուած «Ոստիկ» ժողովա-

ծուն: Անցեալ դարու եօթանասնական թուականներին հայ հրապարակախօսը ուրախ էր, որ հայ կինը հետաքրքրւում է մամուլով: Այդ օրից անցել է 35 տարի և մենք իրաւունք ունենք այժմ աւելին պահանջելու: Մի բան միայն անկարելի է մոռանալ. մեզ շրջապատող պայմանները այնպէս են, որ առանց քաղաքացիական կորովի, առանց «խենթ քաջասըրտութեան», նոյնիսկ հայ տղամարդը իրանից մի բարոյական մեծութիւն չէ ներկայացնում: Կինը որ դարերից ի վեր «թոյլ», «քնքոյշ սեռ» և այլ ածականներով է զարդարւում, կինը մեր ասիական իրականութեան մէջ (և սա չպէտք է մոռանալ) իր ինտելլեկտուալ կարողութեամբ որքան էլ բարձր լինէր, այնուամենայնիւ իր միջավայրի հարազատ դաւակը պիտի լինէր: Մեր միջավայրը մի սառցնող ովկիանոս է, ուր կայծերից հըրդէհներ անկարող են գոյանալ: Կ'ասենք աւելին. այդ միջավայրը հրդէհներ կը մարէ: Այսքանից յետոյ, այնուամենայնիւ, «Մուրճի» պ. յօդուածագիրը իրաւունք ունի իր կշտամբանքների մէջ: Սակայն մենք պարոնի չափ պահանջկոտ չենք. միայն հարցնում ենք. արդեօք բարձր կրթութիւն ստացած հայուհին, որպէս մայր, մայր՝ որոշ ազգի, որը իր ուրոյն լեզուն ունի, որքան ծաւալում է այդ լեզուն. պաշտպան կանգնում է նրան: Մենք տեսանք, որ նա՝ հարստացնել այդ լեզուն և նրա գրականութիւնը, անկարող է: Բայց իր ընտանիքում նրան պահել գիտէ: Այստեղ անհրաժեշտ է մի նկատողութիւն: Այդ ասելով մենք հասկանում ենք գլխաւորապէս մեր բուրժուա ընտանիքների անդամուհիներին և մասամբ մանր բուրժուա մոդայաւէր տիկիներին և օրիորդներին: Վերջին դասակարգը մենք մէջ ենք բերում այն պատճառով, որ թէև մանր բուրժուազիան ամեն տեղ ներկայանում է իբրև ազգայնութեան պաշտպան, բայց նա մի այլ յատկութիւն ունի. ընդօրինակել իրանից բարձր կանգնած իսկական բուրժուային: Չէ՞ որ ամեն մանր բուրժուա իսկական բուրժուա լինելու պատրանքը ունի: Ըստ հասարակական գիտութեան՝ սին երազ, դատարկ պատրանք. բայց դա այդպէս է: Եւ ահա մեր բուրժուազիան իր օրինակով վարակում է որոշ կոնտինտենդ իր օտարամոլ յատկութիւններով: Այս գիտողութիւնը անելուց յետոյ, մենք էլի հարցնում ենք. հայուհին՝ որպէս մայր, կանգնած է արդեօք իր ազգային ինքնաճանաչութեան բարձրութեան վրայ:

Ո՛չ:

Շատ ու քիչ շրջանկատ ընթերցողը, կարծում ենք, փաստեր պահանջելու կարիք չի զգայ: Եւ այսպէս լինելուց յետոյ՝ հայուհի գրողը մի շտայլութիւն է: Թող լինին գոնէ հայ-մայ-

րեր: Մեր բուրժուազիան հայ լեզուն համարում է մի «բաղբե-
նի»—մեղանական ստացուածք և նոյն իսկ վախենում է, որ
նրա գոհիկ հնչիւնը կը վերաւորէ իր քնքոյշ լսելիքը: Ահա
ինչի դէմ պէտք է կռուել:

Տիկ. Մար. Տէր-Գրիգորեան

ՌՈՒՍՍՑ ԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մ. Գորկիյ՝ «Дачники». — Լ. Անդրէեկ՝ «Красный Смѣхъ».

«Знание» հրատարակչական ընկերութեան «Ժողովածուի»
III գրքի մէջ, ի միջի այլոց, գետեղուած են Մ. Գորկիյի («Ա-
մառանոցակեցններ» («Дачники») բեմական գրուածքը և Լ. Ան-
դրէեկի «Կարմիր Միծաղ» («Красный Смѣхъ») պատմուածքը:

Գորկիյի բացասական վերաբերմունքը դէպի ռուս ինտե-
լիգենցիան կարմիր թելով անցնում էր մինչև այժմ նրա գըր-
չից դուրս եկած բոլոր երկերում, սակայն դեռ երբէք նա այն-
պիսի արհամարհանքով, ծաղրով և հեգնութեամբ չի խօսել այդ
«ինտելիգենցիայի» մասին, ինչպէս իր վերջին «Ամառանոցակեց-
ններ» գրուածքում, որի մէջ մտրակում է, խիստ մեղադրանքներ
թափում այդ դասակարգի մարդկանց վրայ: Այդ գրուածքը, ինչ-
պէս և ինքը հեղինակն է անուանել, տեսարաններ են (сцены), ուր
դուրս են գալիս ինտելիգենցիայի երկու սեռի զանազան ներկայա-
ցուցիչները և խօսում, վիճում ու գործում այն նպատակով, որ ըն-
թերցողի առաջ երևան գան դրանց հոգու ամբողջ դատարկութիւ-
նը և բարբերի նեխուածութիւնը... Երկու երեք «դրական» տի-
պերն էլ ժողովրդից դուրս եկած մարդիկ են, որոնց բերնում
Գորկին դնում է իր մեղադրական ճառերը: Այդ դրական տի-
պերից մէկը Վարվառա Միխայլովնան, օրինակ, ասում է.

«Ինտելիգենցիան—այդ մենք չենք! մենք մի ինչ որ ուրիշ
բան ենք... Մենք՝ մեր երկրում ամառանոցակեցններ ենք...
ինչ որ անցորդներ: Մենք իրար ենք անցնում, որոնում ենք
կեանքի մէջ յարմար տեղեր... Մենք ոչինչ չենք անում և զը-
գուելիօրէն շատ ենք խօսում: Եւ չափազանց շատ ստուծիւն
կայ մեր խօսակցութիւնների մէջ! Որպէսզի թագցնենք միմեան-
ցից մեր հոգեկան աղքատութիւնը, մենք զարգարւում ենք գեղե-